

VALTIONEUVOSTON ASETUS JUURIKÄÄVÄN TORJUNNASTA ANNETUN VALTIONEUVOSTON ASETUKSEN VÄLIAIKAISESTA MUUTTAMISESTA ANNETUN VALTIONEUVOSTON ASETUKSEN VOIMAANTULOSÄÄNNÖKSEN MUUTTAMISESTA

1. Peruste voimaantulosäännöksen muuttamiselle

Laki metsätuhojen torjunnasta (1087/2013; metsätuholaki) velvoittaa metsän hakkaajaa huolehtimaan hakkuun yhteydessä juurikäävän torjunnasta. Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkempia säännöksiä juurikäävän leviämisen riskialueista, torjuntakohteista, hyväksyttävistä torjuntamenetelmistä ja ilman lämpötilaa koskevasta rajauksesta. Juurikäävän torjunta hakkuun yhteydessä perustuu ensisijaisesti kantokäsittelyyn. Valtaosa touko- ja marraskuun välillä suoritettavista metsien pääte- ja kasvatushakkuista kuuluu kantokäsittelyvelvoitteen piiriin. Kantokäsittely voidaan toteuttaa joko urealla tai harmaaorvakkasieneen perustuvalla biologisella torjunta-aineella.

Kevättalvella 2022 kantokäsittelyaineiden saatavuustilanne muuttui epävarmaksi äkillisesti Venäjän Ukrainaan kohdistaman hyökkäyssodan seurauksena. Ureaa tuotiin Suomeen ennen sotaa ensisijaisesti Venäjältä. Nopeasti muuttuneen turvallisuuspoliittisen tilanteen vuoksi, Venäjän ureatuonti lopetettiin pian sodan syttymisen jälkeen. Saatavuustilannetta heikensi edelleen se, että biologisen torjunta-aineen valmistusmäärien merkittävä kasvattaminen nopeasti oli teknisesti haastavaa ja sen käytön nopea lisääminen oli aineen säilyvyyteen liittyvien rajoitteiden takia vaativaa.

Kantokäsittelyaineiden saatavuuteen liittyvän epävarmuuden takia juurikäävän torjuntavelvoitetta lievennettiin väliaikaisesti valtioneuvoston asetuksella (313/2022), joka tuli voimaan 6 päivänä toukokuuta 2022. Lievennyksen tavoitteena oli estää tilanteita, joissa torjunta-aineen loppuminen johtaisi huoltovarmuuden kannalta tärkeiden hakkuiden keskeytymiseen. Lievennyksellä juurikäävän torjuntavelvoite poistui turvemailla tehtävien hakkuiden yhteydestä. Sen jälkeen velvollisuutta torjuntaan ei myöskään ollut, mikäli hakkuuvuorokauden alin lämpötila hakkuukohteella on alle +7 °C, poiketen aikaisemmasta 0 °C rajasta. Kantokäsittelyvelvollisuutta lieventävä asetus on voimassa 30 päivään marraskuuta 2022.

Väliaikainen kantokäsittelyvelvollisuutta lieventävä asetus on ollut varotoimenpide äkillisesti muuttuvaan kantokäsittelyaineiden saatavuustilanteeseen. Maa- ja metsätalousministeriö on seurannut kantokäsittelyaineiden saatavuuteen ja riittävyyteen liittyvää tilannetta ja sen kehittymistä kevään ja kesän 2022 aikana säännöllisesti. Seurannan perusteella voidaan todeta, että kantokäsittelyaineiden saatavuus on parantunut ja siihen liittyvä epävarmuus on vähentynyt. Edellä esitetyn mukaisesti on perusteltua, että väliaikaisen asetuksen voimaantulosäännöstä muutetaan siten, että asetuksen voimassaolo päättyy 14.8.2022. Asiallisesti voimaantulosäännöksen muuttaminen vastaa asetuksen kumoamista 15.8.2022 lukien. Aikaisempi paluu normaaliin torjuntasääntelyyn vähentäisi siten juurikäävän aiheuttamia pitkän aikavälin taloudellisia vahinkoja.

2. Säättämisvaltuus

Valtuus asetuksen antamiseen perustuu metsätuhojen torjunnasta annetun lain (1087/2013) 8 a §:n 3 momenttiin.

3. Asetuksen pääasiallinen sisältö

Edellä mainitun perusteella esitetään juurikäävän torjunnasta annetun valtioneuvoston asetuksen väliaikaisesta muuttamisesta annetun valtioneuvoston asetuksen voimaantulosäännöstä muutettavaksi siten, että asetuksen voimassaolo päättyy 14.8.2022. Muutos tarkoittaisi torjuntavelvoitteen palauttamista 15.8.2022 lukien vastaamaan ennen 6.5.2022 voimaan tullutta väliaikaista asetusta vastannutta tilannetta. Torjuntavelvollisuus palautettaisiin koskemaan keskisessä Suomessa kuusivaltaisia turvemaita ja eteläisen Suomen alueella havupuuvaltaisia turvemaita. Hakkuiden yhteydessä ei tarvitsisi huolehtia torjunnasta riskialueilla, jos terminen kasvukausi ei ole alkanut tai hakkuuvuorokauden alin lämpötila hakkuukohteella on alle 0 celsiusastetta.

4. Ehdotuksen vaikutukset (ekologiset, taloudelliset ja muut)

Juurikäävät ovat suomalaisten metsien merkittävimpiä sienipatogeeneja, joiden aiheuttamat yhteenlasketut taloudelliset tappiot suomalaiselle metsätaloudelle ylittävät vuosittain 50 miljoonaa euroa. Juurikäpä leviävää pääasiallisesti tuoreisiin kantopintoihin ja juuriston vauriokohtiin itiöiden välityksellä tai puussa etenevän rihmaston kautta. Juurikäävän tartuntariski on suurin eteläisen Suomen kivennäismailla, missä sientä esiintyy runsaimmin. Tällä alueella metsien kasvu ja siten myös metsätalouden tuotto on suurinta, mikä lisää mahdollisten juurikäpätartuntojen aiheuttamien taloudellisten tappioiden suuruutta suhteessa maan pohjoisempiin osiin.

Väliaikaisen asetuksen voimaantulosäännöksen muuttaminen ja torjuntavelvoitteen palauttaminen aikaisemmalle tasolle pidentäisi torjuntavelvoitteen kestoa käynnissä olevalla torjuntakaudella. Ilmatieteen laitoksen kymmenen vuoden lämpötilatilastojen mukaan ehdotus merkitsisi sitä, että torjuntakausi jatkuisi tulevana syksynä pidempään syyskuun alusta ja puolesta välistä poiketen marraskuun loppupuolelle saakka riippuen hakkuiden maantieteellisestä sijoittumisesta. Lokakuun ja marraskuun väliin sijoittuvat hakkuut kattavat keskimäärin hieman alle viidenneksen (6,5 miljoonaa kuutiometriä ja 107 000 ha) vuosittaisista hakkuista kantokäsittelyä velvoittavalla alueella (arvioitu Luonnonvarakeskuksen ja Suomen metsäkeskuksen tilastojen pohjalta). Lisäksi suurin osa eteläisen Suomen (havupuuvaltaiset turvemaat) ja merkittävä osa keskisen Suomen turvemaista (kuusivaltaiset turvemaat) palautettaisiin kantokäsittelyvelvoitteen piiriin lämpötilarajojen edellyttämällä aikavälillä; Etelä-Suomessa keskimäärin noin 17 prosenttia ja Keski-Suomessa noin 26 prosenttia hakkuista kohdistuu nykyisin turvemaille.

Viimeisimmän maa- ja metsätalousministeriön kokoaman tilannekatsauksen perusteella kantokäsittelyaineiden hinnat ovat nousseet noin kolminkertaisiksi. Tilannetta on osin tasoittanut biologisen harmaaorvakkasieneen perustuvan kantokäsittelyaineen tuotanto- ja myyntikapasiteetin lisääminen. Siitä huolimatta kantokäsittelyaineiden hinnannousu on kasvattanut hakkuutyön hintaa. Tästä aiheutuvat kulut kohdistuvat ensisijaisesti työtä suorittaville koneyrityksille ja työstä maksaville metsänomistajille. Toisaalta juurikäävän torjuntavelvoitteen palauttaminen entiselle tasolle vähentäisi juurikäpätuhoista metsänomistajalle aiheutuvia taloudellisia tappioita pitkällä aikavälillä.

Kallistuneen urea- ja urea- ja metsätaloustuotteiden hinnan ei kuitenkaan katsota riittävän yksin perusteeksi väliaikaisen asetuksen kumoamatta jättämiselle, vaan ehdotetun muutoksen tavoitteena on ensisijaisesti turvata metsien hyvä terveydentila ja minimoida juurikäävän aiheuttamia taloudellisia vahinkoja pitkällä aikavälillä. Muutoksesta aiheutuvat kokonaisvaikutukset voivat jäädä odotettua vähäisemmiksi sen takia, että kantokäsittelyä on tehty kuluvan torjuntakauden

aikana osin lainsäädännön edellyttämää tasoa enemmän metsäsertifiointeihin (PEFC ja FSC) liittyvien velvoitteiden takia.

5. Asian valmistelu

Asetuksen voimaantulosäännöksen muuttamista on valmisteltu virkatyönä maa- ja metsätalousministeriössä.

Ainetoimittajilta (Satakemia Oy, Uittokalusto Oy, JL-tuotteet Oy, Yara Suomi Oy ja Lallemand Finland Oy) on pyydetty tilannetietoja aineiden saatavuudesta, riittävydestä, varastotilanteesta, toimituksien varmuudesta sekä saatavuuden ja kysynnän muutoksista keväällä ja kesällä 2022. Kysymyksiä on esitetty ainetoimittajille yhteensä kolme kertaa kevään ja kesän 2022 aikana. Vastauksissa on ilmennyt se, että kantokäsittelyaineiden saatavuus on parantunut kevään edetessä ja tilanne on normalisoitumassa. Viimeisimmän kyselykierroksen perusteella kantokäsittelyaineiden parantunut saatavuus- ja varastotilanne riittäisi kattamaan kokonaisuudessaan koko torjuntakauden tarpeet, eikä aineiden varasto- ja saatavuustilanne enää eroa merkittävästi verrattuna aikaisempien torjuntakausien tilanteeseen. Biologisen torjunta-aineen lisääntynyt tuotanto on osaltaan parantanut kantokäsittelyaineiden kokonaissaatavuustilannetta. Ainetoimittajien mukaan tuotteiden kysyntä on vähentynyt väliaikaisen asetusmuutoksen seurauksesta, koska asiakkaat ovat tilanneet torjunta-aineita varovaisemmin. Biologisen kantokäsittelyaineen kysyntä on sen sijaan kasvanut.

Maa- ja metsätalousministeriö on pyytänyt lisäksi toukokuussa 2022 keskeisimpiä sidosryhmiä kommentoimaan kyselyn perusteella näkemyksiään kantokäsittelyaineiden riittävydestä, riskistä hakkuiden keskeytymiselle, väliaikaisen asetusmuutoksen tarpeellisuudesta sekä siitä, onko kantokäsittelyä tehty normaalisti asetusmuutoksesta huolimatta. Kyselyyn vastasivat Koneyrittäjät ry, Metsäteollisuus ry, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry, Metsähallitus Metsätalous Oy sekä Metsänhoitoyhdistysten Palvelu MHYP Oy. Samassa yhteydessä konsultoitiin lisäksi Luonnonvarakeskuksen ja Suomen metsäkeskuksen alan asiantuntijoita.

Sidosryhmien mukaan aineiden saatavuus on parantunut, eivätkä kevään pahimmat näkymät ole toteutuneet. Hintojen kerrottiin nousseen kolminkertaisiksi. Hakkuiden keskeytymisen riskiä pidettiin pienenä. Sidosryhmien mukaan kantokäsittelyä on tehty kevään aikana osin lähes normaalisti, asetusmuutosta edeltävän lainsäädännön edellyttämän tason mukaisesti, mikäli kantokäsittelyainetta on ollut saatavilla. Metsäsertifioinnin mainittiin vaikuttaneen kuluvana keväänä tehdyn kantokäsittelyn laajuuteen.

Asetusluonnoksesta pyydettiin heinäkuussa 2022 lausunnot yhteensä kolmeltatoista taholta: Koneyrittäjät ry:ltä, Luonnonvarakeskukselta, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry:ltä, Metsähallitus Metsätalous Oy:ltä, Metsänhoitoyhdistysten Palvelu MHYP Oy:ltä, Metsäteollisuus ry:ltä, Sahateollisuus ry:ltä, Suomen metsäkeskukselta sekä edellä mainituilta ainetoimittajilta. Kolmestatoista lausuntopyynnöstä kymmeneen vastattiin lausuntokierroksen määräaikaan mennessä.

Lausunnoilla suurin osa vastaajista (kahdeksan kymmenestä) kannattaa esitystä sellaisenaan vetoamalla parantuneeseen kantokäsittelyaineiden saatavuustilanteeseen. Esitystä sellaisenaan kannattavat Uittokalusto Oy, JL-Tuotteet Oy, Lallemand Finland Oy, Suomen metsäkeskus, Yara Suomi Oy, Metsänhoitoyhdistysten Palvelu MHYP Oy, Luonnonvarakeskus sekä Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry. Sen sijaan Koneyrittäjät ry:ssä ei nähdä tarvetta enää muuttaa asetusta takaisinpäin, koska asetusmuutoksen muuttaminen aiheuttaisi vain turhaa hämmennystä kentällä. Koneyrittäjät ry lausuu lisäksi, että kantokäsittelyä tehdään asetusmuutoksesta huolimatta täysin normaalisti saatavuushaasteiden oltua selvästi ennakoitua lievempiä ja toisaalta metsäsertifioinnin vaatimusten takia. Metsäteollisuus ry toteaa,

että esitettyä valtioneuvoston asetusluonnosta ei tulisi toteuttaa ja asetuksen voimaantulosäännös tulisi säilyttää nykyisellään korostaen sitä, että normaalitilanne on vielä kaukana sodan vaikutusten heijastuessa edelleen juurikäävän torjunta-aineiden markkinoille epävarmuutena ja korkeina kustannuksina.

Asetusluonnos on tarkastettu oikeusministeriössä.

6. Voimaantulo

Asetus ehdotetaan tulemaan voimaan 11.8.2022.